

СТАНОВИЩЕ

за дисертация на тема: СРАВНИТЕЛНО ИЗСЛЕДВАНЕ НА УЧЕБНИЦИ
ПО ИСТОРИЯ ЗА ПЪРВИТЕ ТРИ ГИМНАЗИАЛНИ КЛАСА В
БЪЛГАРИЯ, СЕВЕРНА МАКЕДОНИЯ И СЪРБИЯ

за придобиване на ОНС „Доктор“

по професионално направление 1.2 Педагогика (Сравнително
образование)

Докторант: Светозар Вихренов Петров

Научен ръководител: проф. дпн Николай Попов

Изготвил становището: доц. д-р Марина Георгиева Пиронкова

Дисертационният труд, предложен от Светозар Петров, е пример за успешно съчетаване на знания от две научни области – история и педагогика. Темата е актуална и е „предизвикателна“ към педагогическата общност с предлагането на общ инструментариум за анализ и сравнение на учебници в една от най-чувствителните области на училищното образование – историята. Изследването на дидактическата стойност на учебниците в развитие – за първите три години от гимназиалната степен, дава възможност за постигане на по-голяма валидност на резултатите.

Структурата на дисертационния труд е класическа: увод, три глави, заключение, литература. Приложен е списък на публикациите по темата на дисертацията, формулирани са научните приноси. Обемът е 263 страници, литературата е структурирана по видове: нормативни документи, учебни програми, учебници, източници на кирилица, източници на латиница, интернет ресурси, общо 128 заглавия.

В увода е аргументирана темата и е обоснована актуалността ѝ, тук е поставена и методологическата част. Предметът и обектът на изследването са коректно формулирани, целта съвпада с темата на изследването и следва да се прецизира. Разпределянето на целта в подцели и определянето на критерии за постигането им задава ясно структурата на изследването. Задачите на изследването очертават етапите, през които преминава процесът на проучване на научната документация, прилагането на инструментариума, сравнение и анализ на резултатите и достигане да изводи и заключения. Методите отговарят на типа изследване и са приложени в дисертационния труд. Инструментариумът е детайлно описан, обоснован, авторът е убедителен при избора и мотивирането му.

Първата глава е: **СТРУКТУРНИ МОДЕЛИ НА УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ, ПРОГРАМИ И ЦЕЛИ В БЪЛГАРИЯ, РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЯ И СЪРБИЯ.** В изложението последователно са анализирани и сравнени образователните системи в трите държави, като са очертани сходства и разлики в гимназиалната степен/средно образование, профилираното обучение. Разгледани са законите по отношение на учебниците, процедурите на контрол и одобряване на учебници в трите държави. Представени са съответно учебните програми в профилите и са анализирани общите елементи и разликите, които оказват влияние върху обучението по история в трите страни. Доколкото учебните програми са не толкова обект на съдържателен, колкото на дидактически анализ, фокус в изследването е анализът на образователните цели като брой и формулировка, както и като сложност (осъществен на основата на Таксономията на Андерсън и Кратуол). В работата таксономията на Андерсън и Кратуол е представена с нейните две нива на класификация – на знанието и на когнитивните процеси.

Втората глава е: **УЧЕБНИКЪТ КАТО ЧАСТ ОТ ОБРАЗОВАНИЕТО. УЧЕБНИКЪТ ПО ИСТОРИЯ. МЕТОДИ И КРИТЕРИИ ЗА АНАЛИЗ НА УЧЕБНИЦИ.** В нея авторът анализира научните публикации, чиято тема са учебниците, тяхното качество и оценка. Учебниците по история отразяват не само равнището на науката, но и политическата среда и са инструмент за формиране на идентичност. При представянето на критериите за анализ на учебниците авторът е избрал пространното цитиране. Големите цитати (напр. Musteata) е по-добре да бъдат изведени в приложение, а в текста да остане фокусиран анализ. В 2.5. Св. Петров конкретизира критериите за анализ на учебниците, които прилага в дисертационното си изследване. Първият критерий включва три типа дидактически елементи – условно-графични изображения, изображения и допълнителни текстове извън главния авторов текст. Вторият критерий са въпросите и задачите към уроците за нови знания в учебниците, чиято сложността е определена с помощта на Таксономията на Андерсън и Кратуол. Като трети критерий са приети най-предизвикателните въпроси в учебниците върху родната или общата история.

В третата глава, която е и с най-голям обем, е осъществен **АНАЛИЗ НА УЧЕБНИЦИТЕ.** Подбраните учебници – по три за всяка страна, са анализирани последователно по трите критерия. Всеки от учебниците е анализиран по отношение на 14-те дидактически елемента на първия критерий, след което е осъществено сравнението. Вторият критерий – целите, които са заложили в учебните програми и в учебниците, са анализирани с помощта на Таксономията на Андерсън и Кратуол. Отделно е направено сравнение на заложените в учебните програми цели и съотношението им с тези в учебниците. Сравнението е по години и по държави, като отчита усложняването на съдържанието и съответно развитието на когнитивните процеси от „запомня“ и „разбира“ към

„анализира“, „оценява“ и „създава“. Следва сравнение и по третия критерий, който е най-труден за прилагане поради спецификата на учебните програми в трите страни.

Заключението произтича естествено от направеното изследване и обобщава изводите, до които достига авторът. Частичните изводи, които следват след всяка глава и след основните дялове на главите улесняват структурирането и на основните изводи.

Приносите, посочени от докторанта, са реални, те засягат не само сравнителното образование, но и области като дидактика и методика. Сравнението на учебниците по история от гледна точка на дидактичната им стойност само по себе си е приносно, а в настоящия труд то е допълнено и от изследване и сравнение на качествата им за стимулиране на когнитивните процеси у учениците. Приложимостта на предложения инструментариум следва да се апробира и в други области, но това е задача за бъдещи изследвания.

Имам и следния въпрос: доколко резултатите от изследването на учебниците по история формира ясна картина на състоянието на обучението по история в съответните страни?

Публикациите по дисертационния труд, всичките – самостоятелни, са 5 на брой и са публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране - 4 и в редактирани научни сборници – 1. Посочените списания са университетски издания; С. Петров участва и в конференцията на ФНОИ през 2021 г. с доклад по темата на дисертационния труд. Публикациите отразяват части и от трите глави на дисертацията, напр. 1.1., 1.4.3.; 2.4.2.; 3.1.

Авторфератът съответства на дисертацията в структурно и съдържателно отношение.

В наукометрично отношение докторантът отговаря на минималните национални изисквания на ЗРАСРБ – при изисквани 80 т., С. Петров има 100 т.

В заключение, на основата на високата научно-изследователска и практическа стойност на дисертационния труд „Сравнително изследване на учебници по история за първите три гимназиални класа в България, Северна Македония и Сърбия“, убедено давам своя положителен вот и предлагам на уважаемото научно жури на Светозар Вихренов Петров да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“ по 1.2. Педагогика (Сравнително образование).

22.06.2022 г.